

# ANKARA ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA VE ONARIM BÖLÜMÜ



KVK101 KORUMA-ONARIM KAVRAM ve İLKELERİ

Ders 7

DOÇ. DR. CENGİZ ÇETİN

# Koruma-Onarım Uygulamalarında Belgelemenin Amacı

1. Objenin yapısal özelliklerini belirlemek
2. Objenin teknik özelliklerini belirlemek
3. Objenin koruma öncesi durumunu tespit etmek
4. Objedeki bozulma türlerini ve mekanizmasını tespit etmek
5. Koruma onarım işlemleri sırasında oluşacak hataları azaltmak
6. Objenin koruma-onarım öncesi durumu ile koruma onarım sonrası durumunun kıyaslanabilmesini sağlamak
7. Yapılan koruma-onarım işlemlerinin amaca uygunluğunu test etmek
8. Koruma-onarım uygulamaları sırasında kullanılan malzemelerde yaşlanmanın takibini sağlamak
9. Yapılan uygulamanın işlem basamaklarını kaydetmek
10. Yapılan koruma-onarım işlemlerinin geri dönüşümünü kolaylaştırmak ve/veya mümkün kılmak
11. Obje üzerinde yapılan işlemler hakkında meslek elemanlarını bilgilendirmek
12. Daha sonra yapılması muhtemel koruma-onarım işlemlerine imkan tanımak
13. Yapılan uygulama ve kullanılan malzemelerin uygunluğunun denetlenebilirliğini sağlamak.

# Bir Koruma-Onarım Belgelemesinin Bileşenleri

1. Koruma-onarım işlemlerinin yapıldığı kurumun adı
2. Objenin envanter numarası
3. Laboratuvar envanter numarası
4. Objenin (küratör) sahibinin adı
5. Müzedeki yeri
6. Objenin fotoğraf ve/veya negatif numarası, X-Ray sonuç numarası, yayın referansları, arkeolojik kazı bilgileri, belgeleme ve analiz bilgileri
7. Çizim
8. Fotoğraf
9. Diğer görüntüler (X-Ray, cat vb.)
10. Objenin adı
11. Objenin kökeni
12. Objenin ölçüleri (maksimum genişlik, derinlik, yükseklik, ağırlık)
13. Yapıldığı malzeme
14. Detaylı tanımı (form özellikleri yanı sıra arkeolojik, sanatsal ve tarihi niteliği)
15. Koruma öncesi durumu
16. Koruma-onarım uygulamaları
17. Depolama şartları ve öneriler

# Objenin tespiti için izlenilecek yol

Ham madde

Aletler

Etkinlik

Ürünler

Ahşap

Marangoz aletleri

Marangozluk

Mobilya

Mürekkep ve kağıt

Kalem

Yazmak

Metin

Nefes

Boru

Müzikalite

Müzik

Petrol

Otomobil

Hareket edebilmek

Hareket

Yiyecek maddeleri

Mutfak araçları ve  
fırın

Pişirme

Yemek

► Tarihi eser üretim işlem sırası

Ham maddenin hazırlanması

Üreticinin (zanaatkar/sanatçı) yeteneği



# Temizlik

- ▶ Birikintilerin ve bozulmaya neden olana ajanların obje yüzeyinden uzaklaştırılması işlemidir.
- ▶ Objenin yüzeyindeki birikinti iki şekilde oluşur:
  1. Objenin gömüldüğü veya depolandığı ortamın etkileri ile
  2. Kullanım nedeni ile
- Bozucu ajanlar: Objenin bünyesinde bulunan birincil ve/veya ikincil materyallerin su, oksijen, ışık ve/veya organik maddelerle etkileşimi
  - ✓ Birincil materyal: Objeyi oluşturan ham madde
  - ✓ İkincil materyal: Objenin kullanımı boyunca üzerine eklenen maddeler.

# Temizlikte Uygulanan Temel Yaklaşımlar

1. **Tamamen temizlik:** Kirletici partiküllerin tamamen uzaklaştırılması
2. **Kısmi temizlik:** Kirletici partiküllerin yüzeyde mümkün olduğunca ince bir tabaka kalacak şekilde uzaklaştırılması
3. **Seçici temizlik:** Kirletici partiküllerden bir veya bir kaçının yüzeyden uzaklaştırılması

# Temizliğin Amaçları

1. Objenin orijinal yüzeyini ortaya çıkarmak
2. Objeye orijinal estetiğini geri vermek
3. Objenin yapım tekniğine ait izleri ortaya çıkarmak
4. Objenin kullanım şekline ait izleri ortaya çıkarmak
5. Obje yüzeyini tahrip eden ajanlardan arındırmak
6. Objenin bütünlüğünü tamamen ortadan kaldırabilecek oluşumlardan kurtarmak
7. Objenin bozulma sürecini dondurmak veya yavaşlatmak



# Temizlik Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Etmenler

1. Temizliğin geri dönüşümü olmayan bir etkin koruma yöntemi olduğunu unutmamak
2. Temizlik öncesi objeden analiz için gerekli örneklerin alınmasını sağlamak
3. Objenin orijinal yüzeyine zarar vermemek
4. Objeden orijinal yapısına ait mineralleri uzaklaştırmamak
5. Objeye yüzeyinin orijinal dokusunu korumak
6. Objenin yapım tekniğine ait izleri yok etmemek
7. Objenin kullanım şekline ait izleri yok etmemek
8. Kullanılan temizlik yönteminin obje yüzeyinde partikül bırakmaması
9. Kullanılan temizlik yönteminin objenin kimyasal yapısını değiştirmemesi
10. Objeye yüzeyindeki orijinal renkte değişime neden olmaması
11. Kullanılan temizlik yönteminin obje ile etkileşimi sonucu yan ürünler oluşmaması
12. Seçilen temizlik yönteminin kire karşı çok güçlü etki etmesi, ancak objenin kendisine en az ya da hiç düzeyde zarar vermesi
13. Temizlik malzemesinin uygulama sırasında olduğu kadar, uygulama sonrasında da zaman içerisinde objeye zarar vermemesi
14. Temizlik sırasında ortaya çıkan atıkların çevreye zarar vermemesi için gerekli önlemlerin alınması
15. Temizlik sırasında ortaya çıkan atıkların uygulayıcının sağlığına zarar vermemesi için gerekli önlemlerin alınması.
16. Temizlik malzemesinin gereğinden fazla kullanılmaması
17. Temizlikte temel amaç objeye orijinal görüntüsünü kazandırmaktan daha çok ömrünü uzatmaktır.

# Analiz

- Analiz ve inceleme laboratuvarlarında objenin yapısı, malzemesi ile bozulma türleri, süreci ve bozulma sonucunda oluşan yan ürünleri çeşitli makroskopik, mikroskopik inceleme, görüntüleme yöntemleri kullanarak tespit etmek için yapılan işlemlerden oluşur. Bunun yanı objenin kimyasal ve fiziksel yapısındaki değişimleri gözlemleyerek yapılan tarihleme yöntemleri de sık başvurulan analizlerden biridir.

# Analizin Amaçları

1. Objenin kimyasal yapısını anlamak
2. Objenin fiziksel durumunu saptamak
3. Bozulma türlerini ve mekanizmasını tespit etmek
4. Varsa önceki koruma-onarım müdahalesinde kullanılan kimyasalları tespit etmek
5. Varsa önceki koruma-onarım müdahalesinin objeye etkilerini tespit etmek
6. Böylece konservatör tarafından objeye uygulanacak koruma-onarım yönteminin doğru ve eksiksiz bir şekilde tespiti için veri sağlamak
7. Tarihlendirmek

# Analiz Yapılması Kararı Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Etmenler

1. Her obje için analiz yapmak gerekli olmayabilir.
2. Objeye için analiz yapmanın zorunlu olması
3. Seçilen analiz yönteminin esere zarar vermeden ve mümkünse ondan parça almayı gerektirmeden yapılabilmesi (tahrip içermeyen yöntemler)
4. Seçilen yöntem eserden parça (örnek) almayı kaçınılmaz kılıyorsa,
  - a) Alınacak parçanın eserin tüm özelliklerini yansıtması
  - b) Eserin mümkün olduğunca dikkat çekmeyen bölümünden alınması
  - c) Örnek boyutunun minimumda tutulması
  - d) Mümkün oldukça az sayıda örnek alınması
  - e) Alınan örneğin objenin bütünlüğünü bozmaması
  - f) Alınan örneğin objenin tarihsel ve sanatsal niteliğini azaltmaması

# Kaynakça

- ▶ Agrawal, O.P., *Care and Preservation of Museum Objects*, New Delhi 1977
- ▶ Brooke, C. A., *Construction Materials for Storage and Exhibition*. In S.Knell (Ed.), *Care of Collections*, London and New York: Routledge, 1994, 129-135.
- ▶ Caple, C., *Conservation Skills: Judgment, Method and Decision Making*, 2000.
- ▶ Corr, S., *Caring for Conservation: A Manual of Preventive Conservation*, 2000.
- ▶ H. Hkten , B. Eskici, Y.S. Őener, S. Őelik, D. Hepdin, *Mzede nleyici Koruma Uzaktan Eđitim Programı (2007)*
- ▶ Hilberry, J.D. – Weinberg, S.K., *Museum Collections Storage*. In S.Knell (Ed.), *Care of Collections*, London and New York: Routledge, 1994.
- ▶ Bachmann, K. – Rushfield, R.A. , *Principles of Storage*. In K.Bachmann (Ed.), *Conservation Concerns*, Washington and London: Smithsonian Institution Press, 1992, 5-11.
- ▶ Giuntini, C. , *Storage of Historic Fabrics and Costumes*. In K.Bachmann (Ed.), *Conservation Concerns*, Washington and London: Smithsonian Institution Press, 1992, 69-79.
- ▶ Stolow, N., *Conservation and Exhibitions: Packing, Transport, Storage and Environmental Consideration*, London 1987.
- ▶ Stolow, N., *Procedures and Conservation Standards for Museum Collections in Transit and on Exhibition*, Paris 1981.
- ▶ Zycherman, L.A. , *Storage of Stone, Ceramic, Glass and Metal*. In K.Bachmann (Ed.), *Conservation Concerns*, Washington and London: Smithsonian Institution Press, 1992, 97-101.